

Obsah

Úvodem.....	7
Poznátky o jazyce – cíl, nebo prostředek ve výuce češtiny?.....	9
1 Východiska.....	9
2 Jazyková výuka ve škole jako specifický typ činnosti.....	12
2.1 Vnější regulativy činnosti ve škole.....	13
2.2 Konstruktivismus jako základ funkční výuky.....	15
2.3 Učitel – článek mezi prekonceptem a konceptem.....	16
2.3.1 Motivace žáků.....	16
2.3.2 Expozice učiva a jeho prvotní osvojení.....	17
2.3.3 Proces upevňování, prohlubování a instrumentalizace učiva.....	20
3 Práce s textem jako propojení jazykových poznatků a cílů komunikační výuky.....	21
4 Závěry.....	26
Tvoření slov a stavba slova ve výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ.....	31
1 Obecné chápání učiva o tvoření slov a stavbě slova.....	31
1.1 Pojetí témat souvisejících s tvořením slov a stavbou slova v RVP.....	33
1.2 Analyzované učebnice pro ZŠ.....	34
2 Základní pojmy, pojetí rozboru slovotvorného a morfématického.....	35
2.1 Zachycení problematiky v analyzovaných učebnicích.....	37
2.1.1 Nakladatelství Nová škola.....	37
2.1.2 SPN – pedagogické nakladatelství.....	40
2.1.3 Nakladatelství Fraus.....	42
3 Vybrané uzlové body učiva o tvoření slov a stavbě slova.....	46
3.1 Slova příkladová a k procvičení, slovníkové příručky, korpusy.....	46
3.2 Určování kořenů slov.....	48
3.3 Slovotvorná motivace.....	49
3.4 Hláskové alternace.....	50
3.5 Kmen a jeho chápání.....	52
3.6 Předpony a předponové odvozování.....	54
3.7 Přípony a příponové odvozování.....	55
3.8 Koncovky a koncovkové odvozování.....	57
4 Závěrečné shrnutí.....	61
Substantivní deklinace ve výuce češtiny a kompetencích žáků ZŠ.....	67
1 Úvod k problematice.....	67
2 Učivo o české substantivní deklinaci v učebnicích českého jazyka Nakladatelství Fraus.....	68
2.1 Učebnice pro 4. ročník.....	68
2.1.1 Skloňování neuter.....	70
2.1.2 Skloňování feminin.....	71
2.1.3 Skloňování maskulin životných a neživotných.....	73

2.2	Učebnice pro 5. ročník.....	75
2.3	Učebnice pro 6. ročník.....	76
2.4	Učebnice pro 7. ročník.....	80
2.5	Učebnice pro 8. ročník.....	80
3	Česká substantivní deklinace v kompetencích žáků 4.–9. ročníku ZŠ.....	83
3.1	Tvar Ipl. feminin, alternace e/0.....	83
3.2	Tvar Npl. životných maskulin.....	84
3.3	Tvar Vsg. životných maskulin s příponami -ec a -ce, alternace r/ř.....	86
3.4	Disjunktivní alternace vokálu.....	87
3.5	Tvar Lsg. neživotných maskulin.....	88
3.6	Tvar Lpl. maskulin, alternace konsonantů.....	89
3.7	Feminina kolísající mezi vzory píseň a kost.....	91
3.8	Krácení vokálu.....	92
4	Závěry a doporučení.....	95
Proměny repertoáru odporovacích spojek a dnešní výuka češtiny.....		101
1	K volbě tématu.....	101
2	Komunikační aspekt ve vztahu k učivu o spojkách v řadě učebnic ČJ z nakladatelství Fraus a SPN.....	104
2.1	Repertoár spojek podle učebnic pro 1. stupeň ZŠ a spojky používané pro odporovací poměr (s důrazem na <i>ale</i>).....	105
2.1.1	Učebnice ČJ pro 2. ročník.....	105
2.1.2	Učebnice ČJ pro 3. ročník.....	108
2.1.3	Učebnice ČJ pro 4. ročník.....	111
2.1.4	Učebnice ČJ pro 5. ročník.....	116
2.1.5	Shrnutí k výskytu odporovacích spojek v učebnicích pro 1. stupeň ZŠ a k výkladům o nich.....	120
2.2	Inventář odporovacích spojek v učebnicích pro 2. stupeň ZŠ.....	122
3	Odporovací spojky v odborných publikacích.....	128
3.1	Nejistota kolem vymezení spojek a konektivní prostředky.....	131
3.1.1	Pohled na odporovací spojky aktuálně.....	132
3.1.2	Třídění a pozice odporovacích spojek podle Štíchovy AGSČ.....	134
3.1.3	Oslabená konektivita podle Syntaxe mluvené češtiny.....	135
3.2	Současné aspekty zohledňované u odporovacích spojek.....	137
4	Vnořené odporovací spojky v komunikaci.....	138
4.1	Analyzované zdroje a korpus vnořených odporovacích spojek.....	139
4.1.1	Vnořené <i>ale</i>	140
4.1.2	Vnořené <i>ovšem</i>	142
4.1.3	Vnořené <i>nicméně</i>	144
4.2	Sledované typy vnořených odporovacích spojek podle ČNK.....	145
4.3	Psaná komunikace a interpunkční pravopisná pravidla.....	147
4.4	Sonda do mluvené komunikace.....	148
5	Závěry a doporučení pro komunikačně pojatou školní výuku češtiny.....	150
Regionální jazykové dědictví jako součást edukačního procesu.....		157
1	Jazyk jako kulturní hodnota.....	157

1.1	Jazyk jakožto nemateriální kulturní dědictví	158
1.2	Nářečí jako znak regionální identity.....	159
2	Regionální kulturní dědictví v rámci edukačního procesu.....	161
2.1	Regionální kulturní dědictví v pojetí <i>Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání</i> z roku 2021	161
2.2	Učivo o varietách českého národního jazyka a nářečích ve vybraných školních vzdělávacích programech a učebnicích.....	165
3	Podporujeme u žáků vztah k „jazykovému domovu“	167
3.1	Náměty k rozšíření výkladu o nářečích ve výuce na 2. stupni ZŠ.....	169
4	Závěr	171
Jazyková analýza iniciační repliky učitele (na materiálu z online výuky).....		185
1	Úvod	185
2	Pojetí online výuky	188
2.1	Online výuka na základní škole.....	189
2.2	Online komunikace a její bariéry	190
3	Výukový dialog.....	192
3.1	Struktura výukového dialogu	193
4	Metodologie a výzkumný vzorek.....	193
5	Iniciace ve výukovém dialogu.....	194
5.1	Nejčastější typy iniciací v online výukovém prostředí.....	196
5.1.1	Jednoduchá a stručná iniciační replika.....	196
5.1.2	Iniciační replika obsahující více obsahově pragmatických jednotek.....	198
5.1.3	Iniciační replika, po níž následuje delší pauza.....	200
5.1.4	Iniciační replika založená na napovídání.....	201
5.1.5	Iniciační replika přecházející k vysvětlování.....	202
6	Závěr	203
Summary		207
Rejstřík		210